

Gondlatkollázs

a magyarországi szlovák gyerekszínházi táborokról – receptúra melléklettel

Több mint harminc éve szervezi Magyarországon a szlovák nyelvű gyermekszínházi táborokat Onodi Daniela, aki jelenleg a *Vertigo Szlovák Színház* igazgatónöje. A „jelenleg” csak annyit jelent, hogy annak idején még a *Magyarországi Szlovákok Szövetsége* kulturális referenseként indította el e kezdeményezést. Közben változott az intézményi struktúra, megalakultak a nemzetiségi önkormányzatok s azoknak az intézményei is. Többek között a *Vertigo Szlovák Színház*, melynek vezetője – s hosszú évekig egyedüli főállású munkatársa – lett az Országos Szlovák Önkormányzatnál.

A *Vertigo Szlovák Színház* nemcsak hivatásos és amatőr színházi tagozatot működtet, előadásokat – évi 1-2 bemutatót és bemutatónként 25-30 előadást – hoz létre, hanem számos más, a színházművészettel és filmművészettel összefüggő tevékenységet is folytat. Nemzetközi felnőtt és gyermek szlovák színházi fesztivált, általános iskolásoknak és középiskolásoknak külön színházi táborokat, szlovák filmszemlével egybekötött szlovák nyelvű filmszemináriumot s az utolsó évek újdonságaként magyarországi szlovák gyerekek által készített filmek szemléjét, középiskolásoknak szóló filmműhelyt is szervez. E számos rendezvény közül a legrégebbi hagyománya az általános iskolások szlovák színházi táborának van.

A magyarországi szlovákok szerencsés helyzetbe kerültek anno, hogy egy Szlovákiában a Szlovák Művészeti Egyetemen (VŠMU) végzett dramaturg került a Szövetségbe Daniela személyében.

„Talán többször is mondtam, írtam, hogy a VŠMU-n szerzett ismereteimet akartam hasznosítani a Szövetségben, de biztosan volt valami »előgondolat«, ami miatt ezekhez az ismeretekhez és tapasztalatokhoz nyúltam. Szerintem ez azzal is összefügg, hogy több nyelvet tanultam – oroszul, angolul, németül, magyarul, és »csehül« nőttem fel.¹ Tudtam, láttam, hogy az ember nem a nyelvtankönyvekből tanul a legtöbbet, hanem, ha lehetősége van rá, a gyakorlatból, a nyelvi környezetben való tartózkodásból, az olvasásból, a beszélgetésből, és (de ez később jött) a játékból is. Ez lehetett a nyelvi motiváció.

Az első két-három évben csak »körülnéztem« a Szövetségben, a helyi szlovák nemzetiségi világban, amelyből – logikusan – leginkább a színház (amiből már nem sokat láttam)² és az irodalom érdekelt. Megtudtam, hogy néhány iskolában szlovák dráma kör működik, de nincs közöttük koordináció, nincs segítségük, mindegyik csak a saját szűk kis közegében próbál tevékenykedni. Így született meg a színházi táborok ötlete – amit Elenka Bakosová, Szlovákia Nemzeti Közművelődési Intézetének munkatársa, később dramaturg, ösztönzött leginkább. Hát, talán így kezdődött...” – írta nekem messenger-üzenetben Danka, merthogy az elmúlt hónapokban annyi a feladatumk, hogy egy kávéra sem jut időnk, s csak címszavakban munkálkodunk együtt.

1993 a nagy Bumm éve. Elfogadták a magyarországi nemzetiségi törvényt és megrendezték az első magyarországi szlovák diákszínházi táborot Szlovákiában, *Zálesie v Zamagurí*-ban. Energiabombák, én csak így hívom. A táborok mindenképpen (a nemzetiségi önkormányzatokról írjon más). A tábor ideája és forgatókönyve már elsőre összeállt, s érdemi változtatás nélkül működik napjainkig. A recept a következő,

¹ Kedves Olvasó! Danka személyében egy igazi szlovák származású Pressburger(ka) érkezett Magyarországra – a szerk.

² Utalás arra, hogy a több mint százéves szlovák színházi Magyarországon éppen utolsó pislákkolt – a szerk.

érdemes szó szerint követni, mert működik, változtatni csak a nemzetiséget szabad (a szlovák átcsereítható más nemzetiségre): végy 30-60 fő közötti magyarországi szlovák származású vagy szlovák nyelvet tanuló gyermeket. Ne válogass! Bízz bennük. Nem a nyelvtudás számít. Tereid őket egy-két autóbuszba, s utaztasd őket erős nyelvi környezetbe, jelen esetben Szlovákiába. Ne felejtse otthon a szlovák- vagy drámatanárukat sem, jó, ha kéznél vannak. Az első este alakíts belőlük kisebb csoportokat ízlés szerint. A csoportok kialakítása táboronként változhat. Független a nyelvi lektorok által javasolt feldolgozandó történetektől és az összegyűlt korosztályi eloszlásától is.

Ez az első este varázsa. A táborokba ugyanis rendelni kell varázslókat. 30-40 gyermekhez 2x2 dukál, 50-60 gyermekhez már 3x2. A varázslók a/az (anya)nyelvi lektorok: 1 fő drámapedagógus, a csoportvezető és 1 fő zenepedagógus, zeneszerzői vénával. A véna az fontos, tartsd rajta a kezed a megelőző tanévben.

A varázslók első este bemutatják tudományukat, azaz előadják a csillogó szemű tanoncoknak, mire is készülnek. Kevésbé líraian: elmesélik az általuk kiválasztott történetet. Elvetemültebb zeneszerzők váratlanul előállnak már néhány – a történetekhez kapcsolódó – dallal is. Ezek után jön a legizgalmasabb rész, a gyerekek választanak történetet?, csoportot?, barátot?, csoportvezetőt?. Ki tudja ezt? (Ez nem a recept része, ám itt sem lehet elrontani.) De egyszer csak lesz két-három csoport. Néha segíteni kell, erre vannak az otthonról érkezett, megnyugtató hangú kísérőtanárok.

Ha ezzel kész vagyunk, jöhet az ismerkedés, keverj ki drámajátékokat, hogy a diaszpórában élő sokféle gyermek takaródóig már felszabaldultan kacagjon, és ismerősként bújjon ágyba mind.

Éjszaka ne gondolkozz azon, vajon jobb lenne-e csupán egész héten helyzetgyakorlatokat játszani az adott nyelven, hiszen ez a drámapedagógia lényege. Ezeket a gondolatokat a tábor szakácsai már többször átrágták (haha). A tapasztalatuk az, hogy szükséges a közös cél, a nyelvtanulás, nyelvgyakorlás érdekében a kötött szöveg, azaz legyen a tábor végén két kis darab bemutatója. A darabok gyakorlása közben a helyzetgyakorlatok, drámajátékok elkerülhetetlen eszközei a készülésnek. Mivel e tévova gondolat elszállt, a gyerekek elaludtak, te is hajtsd álomra a fejed, mert másnapról a fölnőtt varázslók és fölnőtt varázslótanoncok minden csepp figyelmére és erejére szükség lesz!

A munkálatok szigorú napirendet követelnek. Reggel próba kilenc-től fél egyig, délután próba háromtól hatig. Közben tartsd jól a résztvevőket, adj nekik enni ötször, s inni folyamatosan! Délután pihenjenek, sportoljanak, ússzanak, kiránduljanak – az utolsó napokban aludjanak. Esténként dal- és szövegtanulás a kísérőtanárokkal.

Ha ezt megteszed, a csoportok a vezetőikkel – 2 fő varázsló – már önműködnek. Felosztják a szerepeket, játszanak, tanulnak, énekelnek, zenélnak. (Ha hoznak hangszert. Ha nem, adni kell zörgő-börgőket.) A harmadik naptól pedig a próbák előtt, után, közben a tanáraikkal jelmezeket készítenek, festenek, fabrikálnak. Készül a varázslat: a színház. Szlovákul. Amennyire csak lehet, szlovákul. Egymás közt is. Voltak évek, amikor nehezebben ment, az utóbbi időben újra egyre könnyebb, köszönhetően az iskolákban megjelenő szlovák vendégtanároknak.

Soha ne feledd, a zenepedagógus-varázsló legalább olyan fontos, mint a drámapedagógus! Dal, ritmus és zene nélkül a gyermekszínjátás, egyáltalán a nyelvtanulás íztelen, sóltan főzet lesz, lenyelni sem lehet. Iskolaév közben keresgélj, míg rá nem találsz az embereidre. Ez az előkészület legfontosabb része. Hasznos, ha eljársz az adott nyelv országának diákszínjátás szemléire, esetleg táborába, ötletet kersz a módszertani központoktól.

A táborot spékeld meg egy nagyobb, félnapos kirándulással, közeli természetvédelmi terület, történelmi város, lombkorona sétány – mind jó ötlet. A szlovák gyerekszínjátás tábor általában az *Alacsony-Tátra*

hegyeinek lábánál van. Egy hegyi panzióban, (aminek két nagy próbahelyisége van), könnyű a dolgunk. Ez szintén fontos összetevő, a napi rutinból kiszakadni. Általában a harmadik-negyedik napon jön el az ideje.

A tábor hatodik napján délelőtt a tetőfokára hág az izgalom, utolsó simítások a jelmezen, díszleteken, kellékeken. Ha kell, a közeli város papírboltja is segít, de a legtöbb ötletet a környező erdő kínálja (lombok, faágak, kavicsok, termések). Utolsó próbák. Délután érkeznek a vendégek. A vendégek: a szeretett konyhás néni, a környéken nyaralók, s hát nem tagadjuk, bizony a környék felnőtt amatőr színjátszói is izgatottan várják a gyerekek bemutatóit. (Ők gyakran vendégeink a felnőtt színjátszó szemléken.)

A panzió is régi partnerünk, a gyerekek bemutatói után házi tepsis sütemény várja őket. A darabok mindig másról szólnak, lehet az monda- vagy mesefeldolgozás, a tábor végére gazdagabbak vagyunk egy tanulságos történettel vagy a környék egy mondájával és számos dallal. (Amiket másnap hazáig harsognak a gyerekek a buszon.)

A tábor záróestje, ha jól főztünk, elmaradhatatlanul enyhén sós. A könnyektől. Az öröm- és búcsúkönyvek keverednek. Arányos mértékben. S bár főztünk eljárása némi rutint és elszántságot igényel, hat napon keresztül tanulást, gyakorlást, feszes próbákat, az eredmény magáért beszél. Örömkönyvektől csillogó gyerekszemek, amelyek tulajdonosai nem akarnak hazamenni.

Mi a titok? A bizalom. A varázslók és a varázstanoncok kölcsönös bizalma. Nincs jó és rossz, nincs ügyetlen és ügyes, nincs hamis és tiszta, nincs buta és okos. Gyerekek léteznek együtt egy célért, amit a felnőttek úgy irányítanak, hogy mindenki csak azt mutassa meg, amiben jó a többiekkel együtt.

A felkérés úgy szólt, írjam meg a magyarországi szlovák gyermek színjátszóklubok történetét. Felsorolhattam volna számos neves szlovák drámapedagógust, több neves rendezőt, aki a táborunk lektoraként kezdte. Nekünk ők fontosak, mi ismerjük őket. A varázslókat. De fontosabbnak tartottam leírni, hogy harminckettő éve miért működik, s mi adja az erejét még mindig ezeknek a táboroknak. Miért várják, és miért térnek vissza, amíg csak lehet, a gyerekek s a tanáraik szintén. Mert olyan energiákat, örömet szabadít fel a közös alkotás, ami egész évre muníciót ad a hajsolt hétköznapiakhoz.

S hogy hogyan is kezdjük bele? Hát, ha ez nem volt világos eddig: végy egy közép-európai dramaturgot..., aki ...

*E gondolatcunamit a Vertigo Szlovák Színház munkatársa,
Tóth Mária engedte meg magának, annak okán,
hogy maga is gyakorló pedagógusként vitt gyermekeket e táborba.*

